

Τόσο κοντά, τόσο μακριά – Οι νέοι, η Εκκλησία και οι προοδευτικές αξίες

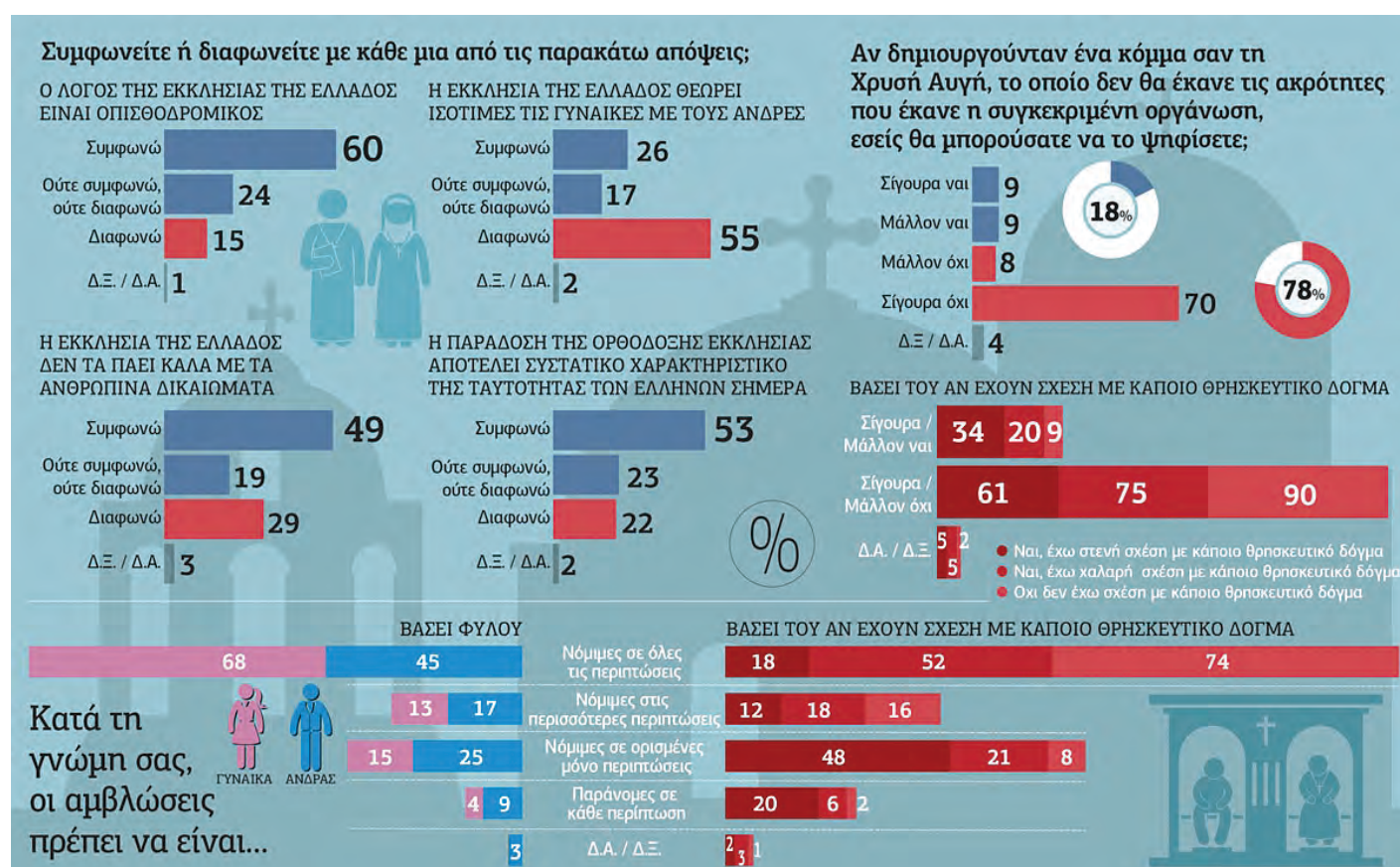
Έρευνα καταγράφει μεν τη σαφή τάση εκκοσμίκευσης της νεολαίας, την ίδια ώρα όμως καταγράφονται και ισχυρές αντιστάσεις στο πεδίο της εθνο-θρησκευτικής ταυτότητας.

Αλέξανδρος Σακελλαρίου
Δρ Κοινωνιολογίας της Θρησκείας,
διδάσκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο,
ερευνητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ποια άποψη έχουν οι νέοι για την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας; Πώς κρίνουν τον δημόσιο λόγο της σε μια σειρά από θέματα, όπως η μετανάστευση, η θέση της γυναίκας στην κοινωνία και η ομοφυλοφιλία; Ποιες είναι οι θέσεις τους για τις σχέσεις κράτους και Εκκλησίας; Πόσο κοντά ή μακριά βρίσκονται στην Ορθόδοξη Εκκλησία; Πόσο θρησκευόμενοι είναι; Βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσει αφενός τη στάση των νέων έναντι της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδας και του δημόσιου λόγου της επί μιας σειράς ζητημάτων, τα οποία άπτονται των ανθρώπινων δικαιωμάτων, των θρησκευτικών και κοινωνικών προκαταλήψεων, του ρατσισμού και του εθνικισμού, και αφετέρου την ενδεχόμενη επίδραση του εκκλησιαστικού λόγου στους νέους και τις νέες.

Η έρευνα κατέληξε σε μια σειρά από συμπεράσματα τα οποία εκ πρώτης όψεως θα μπορούσαν να θεωρηθούν αντιφατικά, αλλά με μια πιο ενδελεχή ματιά μπορούν να εξηγηθούν και έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το πρώτο συμπέρασμα είναι ότι καταγράφεται μια σαφής τάση εκκοσμίκευσης των νέων (το 57% αυτοχαρακτηρίστηκαν χριστιανοί ορθόδοξοι και το 24% άθεοι) και μια σημαντική ενίσχυση στάσεων και αντιλήψεων ανάμεσά τους υπέρ της εκκοσμίκευσης του κράτους (το 45% τάχθηκε υπέρ της προαιρετικότητας των θρησκευτικών στο σχολείο και το 41% υπέρ του να καταργηθεί ο αγιασμός στο σχολείο). Το δεύτερο συμπέρασμα είναι ότι, παρά τα παραπάνω, καταγράφονται ισχυρές αντιστάσεις στο πεδίο της εθνο-θρησκευτικής ταυτότητας (το 53% συμφωνεί με την άποψη ότι η παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας αποτελεί στοιχείο της ταυτότητας των Ελλήνων). Αν σε ό,τι αφορά το αμιγώς θρησκευτικό πεδίο οι νέοι και οι νέες εμφανίζουν μεγαλύτερη ανοικτότητα και ανεκτικότητα, όταν γίνεται η σύνδεση έθνους και θρησκείας στο ταυτοτικό επίπεδο παρατηρούνται ακόμα αντιστάσεις και εμπόδια προς κάποια, έστω μικρής έκτασης, κοινωνική μεταβολή.

Το τρίτο συμπέρασμα είναι ότι καταγράφεται ένας ισχυρός κοινωνικός φιλελευθερισμός μεταξύ των νέων ιδίως σε ό,τι έχει να κάνει με δικαιώματα και ζητήματα φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού (το 76% υποστήριξε ότι η ομοφυλοφιλία πρέπει να γίνεται αποδεκτή). Συνεπώς, ενώ σε επίπεδο εθνικής ταυτότητας οι αντιστάσεις παραμένουν, στη συγκεκριμένη περίπτωση

φαίνεται ότι η κοινωνική μεταβολή βρίσκεται σε εξέλιξη και έχει προχωρήσει.

Το τέταρτο συμπέρασμα διατρέχει όλα τα παραπάνω και είναι η εντυπωσιακή στάση των νέων γυναικών που υπερέχουν των αντρών σχεδόν σε όλα τα σχετικά ερωτήματα και εμφανίζουν μεγαλύτερη ανεκτικότητα, ενώ οι άντρες, χωρίς να θεωρούνται συνολικά συντηρητικοί, υστερούν άλλοτε λιγότερο και άλλοτε κατά πολύ των γυναικών σε θέματα κοινωνικού φιλελευθερισμού (π.χ. το 61% των γυναικών υποστήριξε ότι οι μετανάστες δεν αποτελούν κίνδυνο αλλοίωσης του ελληνικού πολιτισμού, εν αντιθέσει με το 46% των αντρών), αλλά ακόμα και σε θέματα μεταβολής της εθνο-θρησκευτικής ταυτότητας.

Το εν λόγω εύρημα μπορεί να έχει πολλαπλές χρήσιμες αναγνώσεις και να συνεισφέρει στη γενικότερη συζήτηση περί φύλου, σεξουαλικότητας και πατριαρχίας, η οποία διεξάγεται στην ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια. Μπορεί δηλαδή να υποστηριχθεί ότι έχουν ήδη αρχίσει να συμβαίνουν κοινωνικές διεργασίες και να καταγράφονται ρήξεις με κυρίαρχες και διαχρονικές αντιλήψεις με οδηγό τη νεολαία και κυρίως τις νέες γυναίκες, παρά τις δεδομένες κοινωνικές αλλά και θεσμικές αντιστάσεις.

Ενα τελευταίο ζήτημα που έχει συζητηθεί εκτενώς στη δημόσια σφαίρα είναι οι σχέσεις της Εκκλησίας με την Ακροδεξιά και η υιοθέτηση από μέρους της μιας ρητορικής που κατ' εξοχήν εγγράφεται σε αυτόν τον χώρο. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, καταγράφεται ένα μειοψηφικό μεν, αλλά σημαντικό μέρος των νέων το οποίο

Βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσει αφενός τη στάση των νέων έναντι της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδας και του δημόσιου λόγου της επί μιας σειράς ζητημάτων, τα οποία άπτονται των ανθρώπινων δικαιωμάτων, των θρησκευτικών και κοινωνικών προκαταλήψεων

επηρεάζεται από την Εκκλησία και υιοθετεί τις απόψεις της.

Παρά ταύτα, ο λόγος της Εκκλησίας θεωρείται αρκετά οπισθοδρομικός (60%) και αξιολογήθηκε ως αρνητικός για τους ομοφυλόφιλους (77%), τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία (60%) και τους πρόσφυγες και μετανάστες (58%). Αξίζει να σημειωθεί πως ένα ενδιαφέρον εύρημα ήταν ότι ένα 18% απάντησε ότι μάλλον ή σίγουρα θα ψήφισε ένα κόμμα σαν τη Χρυσή Αυγή αν δεν προέβαινε σε πράξεις βίας, ποσοστό που ανέβαινε στο 34% μεταξύ όσων δήλωσαν ότι είχαν στενή σχέση με κάποια θρησκεία, που εν προκειμένω ήταν η ορθόδοξη χριστιανική. Από την άλλη μεριά, όπως προέκυψε, αν και δεν θεωρείται αυτονόητο, μπορούν νέοι που αυτοχαρακτηρίζονται ως χριστιανοί ορθόδοξοι να διατηρήσουν την πίστη τους χωρίς να υιοθετούν εθνικιστικές, ρατσιστικές και μη ανεκτικές θέσεις και ιδέες, ακόμα και αν αυτές προέρχονται από την Εκκλησία.

Ταυτότητα της έρευνας

Η έρευνα «Στάση και αντιλήψεις των νέων σχετικά με τον λόγο της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος σε θέματα δικαιωμάτων και διακρίσεων» διενεργήθηκε από την ProRata για λογαριασμό του Σημείου για τη Μελέτη και την Αντιμετώπιση της Ακροδεξιάς, με την επιστημονική συμβολή του Αλέξανδρου Σακελλαρίου, το χρονικό διάστημα 22-27 Οκτωβρίου 2021 σε δείγμα 451 νέων (ηλικίας 17-34 ετών) στο σύνολο της επικράτειας μέσω online δομημένου ερωτηματολογίου.